

Uvodnik / Editorial

Mara Županić

Poštovani čitatelji,

Iznimno mi je zadovoljstvo uvesti Vas u sadržaj teme 33. broja Hrvatskog časopisa za javno zdravstvo u kojem se po prvi puta govori o radu medicinskih sestara u patronažnoj djelatnosti. Za patronažne sestre ističe se da je njihova osnovna odgovornost skrb za pojedinca i obitelj te poznavanje osobitosti zajednice koja uključuje kulturalne i okolišne čimbenike. U zdravstvenom sustavu Republike Hrvatske u patronažnoj djelatnosti zaposleno je 877 medicinskih sestara. Prema standardima Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje patronažne sestre skrbe na određenom području, u prosjeku za 5.100 stanovnika, a u teško pristupačnim i dislociranim područjima taj normativ bi trebao biti znatno manji, što u praksi na žalost i nije tako. Svojim polivalentnim djelovanjem i profesionalnim pristupom patronažne sestre u zajednici usmjerene su na sve članove njima povjerene zajednice, osobito na rizične grupe, obitelji i pojedince. Na tragu te usmjerenosti kroz članke u ovom broju primjeri i iskustva iz prakse govore da jedino uključivanje patronažnih sestara u aktivnostima lokalne zajednice mogu donijeti rezultate u ostvarenju postavljenih ciljeva koji doprinose unapređenju zdravlja. Jednako tako, u radovima su iznijeti i problemi koji su prisutni kod ove djelatnosti.

Danas patronažna sestra sestrinsku dokumentaciju vodi u pisanom obliku i jedina je ostala izvan integriranog zdravstvenog informacijskog sustava. Jednako tako treba napomenuti da su mnoge specifične aktivnosti izvan mogućnosti dokumentiranja, jer se postupci zdravstvene njege prikazuju u pisanoj formi koristeći jednu jedinu oznaku/šifru iz „Plave knjige“ (92095) za sve izvršene intervencije unutar ciljnih skupina. Navedena zakonska regulativa o kvantitativnom prikazu obavljenih usluga onemogućava patronažnu sestru da svoje usluge prikazuje na osnovu vrste korisnika, oblika i rezultata rada.

S ponosom danas možemo govoriti o jednom osebujnom obliku rada - Hrvatskom proizvodu - koji se zove Grupe za potporu dojenju. Grupe za potporu dojenju deseti su

korak programa „Rodilište prijatelj djece“ inicijative Svjetske zdravstvene organizacije i UNICEF-a. Deseti korak potiče lokalnu zajednicu na osnivanje laičkih grupa za potporu dojenju i upućivanjem majki na njih odmah po izlasku iz rodilišta, a posebice onih koje imaju problema s dojenjem. Djelovanje Grupa u nas su zasnovana na povezivanju zdravstvenih djelatnika i sustava laika u pružanju potpore majkama. Inicijator i osnivač grupa za potporu dojenja je patronažna sestra, zajedno s majkama u lokalnoj zajednici. Danas u Hrvatskoj djeluje 121 grupa za potporu dojenja čiji je organizator i stručni voditelj patronažna sestra. Zaštita, promicanje i potpora dojenju morali bi biti prioritet javnog zdravstva, jer niske stope i rani prestanak dojenja imaju značajne negativne zdravstvene i društvene posljedice za žene, djecu i okoliš, rezultiraju većim troškovima za zdravstvenu njegu i povećavaju nejednakosti u zdravlju. Jedan od članaka govori o rezultatima istraživanja pojavnosti i poteškoća u dojenju s kojima se susreću rodilje u Krapinsko-zagorskoj županiji, utjecaju pojedinih odrednica dojenja na duljinu dojenja, te razlikuje li se zastupljenost dojenja s obzirom na izvor znanja o dojenju. Ispitivanje je provedeno u rujnu 2012. godine u Krapinsko-zagorskoj županiji. Kao primjer aktivnosti patronažnih sestara u svim županijama navodi se primjer kako patronažne sestre Doma zdravlja Krapinsko-zagorske županije u svom godišnjem planu, osim što se bave individualnim radom s pojedincem, koji se odnosi na analizu potencijala pojedinca iz njegova vlastita okruženja, utvrđivanje prioriteta, planiranje i pružanje kvalitetne pomoći, kontrolu pružane njege i edukacijsku podršku, surađuju i s profesijama unutar i izvan zdravstva kao što su vladine organizacije, društvene organizacije, lokalne vlasti, nevladine i dobrovoljne organizacije, crkva i javni mediji. U cilju osnaživanja kompetentnosti roditelja prioritet rada patronažnih sestara je rad s budućim roditeljima. Osim individualnog načina rada koristi se i grupni oblik. Jedan od takvih oblika je provođenje trudničkih tečaja, koje također provode patronažne sestre u svim županijama. Međutim, treba naglasiti da zbog nemogućnosti evidentiranja grupnog rada u patronažnoj djelatnosti i zbog nepostojanja šifre kojom bi se evidentirali tečajevi, oni u kvantitativnom prikazu rada patronažnih sestara kao da i ne postoje.

Kompetencije patronažne medicinske sestre u periodu nakon porođaja su kontrola i praćenje fizioloških zbivanja te edukacijske i suportivne potrebe majci u samozbrinjavanju, samokontroli zdravlja i postizanju fizičke i emocionalne ravnoteže. Za sve navedene ciljeve često je potrebna potpora različitih specijalnosti. Dom zdravlja

Zagreb Zapad primjenjuje specifičan pristup u zaštiti roditelja i njihovih obitelji. U dijelu redovitog kućnog posjeta neposredno iza izlaska iz rodilišta patronažna medicinska sestra, osim anatomskih i funkcionalnih promjena u babinju, procjenjuje i obiteljske odnose s posebnim osvrtom na promjene ili smetnje raspoloženja majke uz mogućnost preporuke specijalističke intervencije već u sklopu Doma zdravlja u Centru za zaštitu mentalnog zdravlja.

Rad medicinske sestre izvan sustava zdravstva još uvijek nije prepoznat i vrednovan na odgovarajući način. Vrlo često, ni roditelji ni ostali zdravstveni djelatnici ne znaju i ne prepoznaju rad sestre u vrtićima kao rad u struci. Tako patronažne sestre iz iskustva navode samo pozitivne rezultate integriranog djelovanja u dječjim vrtićima na svom području djelovanja. Učestale izmjene informacija, zajedničke aktivnosti provedene među djecom i zaposlenicima dovele su patronažne sestre do otkrića eventualnih zdravstvenih ili socijalnih problema.

Kolega Bertić je proveo istraživanje prehrambenih navika kod 700 učenika 6. razreda osnovnih škola u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji.

Zbog različitosti djelovanja obzirom na lokalne potrebe prezentirani su i primjeri dobre prakse koji se već nekoliko godina provode ili su se provodili u Primorsko goranskoj županiji, a odnose se na projekte koje su inicirale patronažne sestre na osnovu procjena potreba lokalnog stanovništva, a koji su prepoznati od lokalne uprave i samouprave te financijski potpomognuti u dijelu provedbe. Također je želja istaknuti ulogu patronažne sestre u Timu za zdravlje Primorsko goranske županije.

Jednako tako prezentiran je i rad patronažnih sestara s najosjetljivijom populacijskom skupinom, ljudi romske nacionalnosti. Sukladno odredbama Nacionalnog programa za Rome, patronažne sestre Doma zdravlja Sisak obavljaju aktivnosti u cilju poboljšanja zdravlja i zdravstvene zaštite romske populacije, kao što je rano otkrivanje povišenih vrijednosti šećera u krvi i krvnog tlaka kod odraslih osoba i utvrđivanja stanja uhranjenosti djece. Akcije se provode u dva romska naselja na području Grada Siska, Capraške Poljane i Palanjek.

Patronažne sestre bi intenzivnije trebale biti uključene u provedbu postojećih Nacionalnih programa u Hrvatskoj. Patronažna sestra je provela istraživanje o razlozima neodazivanja žena na mamografski pregled na području grada Lepoglave u okviru Nacionalnog programa ranog otkrivanja raka dojke u Hrvatskoj u koje je bilo uključeno 110 žena od ukupno 423 koje se nisu odazvale na poziv za mamografski pregled.

Patronažne sestre također pomažu u uspostavi komunikacije i suradnje s drugim službama i udrugama važnim za rješavanje zdravstvenog i socijalnog stanja pacijenta na razini primarne, sekundarne i tercijarne prevencije. S tim ciljem unaprijeđena je suradnja patronažne djelatnosti grada Zagreba i medicinskih sestara Sveučilišne klinike Vuk Vrhovac KB Merkur za bolesnike oboljelih od šećerne bolesti. Također su prikazani rezultati istraživanja u Domu zdravlja Zagreb-Centar u cilju procjene znanja o šećernoj bolesti (opće znanje, terapija, samokontrola i prehrana) osoba oboljelih od šećerne bolesti kao i zadovoljstvo pacijenata pruženom edukacijom o šećernoj bolesti.

Kako je alkoholizam jedan od najvećih javnozdravstvenih problema koji ugrožava pojedinca, obitelj i zajednicu, prezentiran je, skoro zaboravljen ali još uvijek aktivan, rad patronažne sestre u Klubovima liječenih alkoholičara (KLA).

U časopisu u rubrici osvrti biti će prikazani neki od događanja tijekom protekle godine kao i neki od inovativnih oblika rada patronažnih sestara u cilju provedbe zdravstvenog odgoja. U intervju u javnozdravstvenom cybercaffeu ugostili smo patronažnu sestru gospođu Jasnu Ćepić, prvostupnicu sestrinstva iz Rijeke, sestru s dugogodišnjim iskustvom, trenutnom predsjednicom Društva patronažnih sestara pri Hrvatskoj udruzi medicinskih sestara.

Zahvaljujem svim autorima koji su se spremno odazvali pozivu na suradnju i svojim znanjem, iskustvom i stručnošću dali svoj doprinos da ovaj broj HČJZ bude protkan različitim prikazima rada medicinskih sestara. Također se zahvaljujem uredništvu HČJZ, a osobito prof. dr. sc. Luki Kovačiću istinskom zagovaratelju preventivnih programa i prepoznavanju preventivnog djelovanja patronažnih sestara.

Mara Županić